

רשימות

בפרשת השבוע

פרשת וישלח

פרק ל"ב פסוק ט'

והיה המחנה הנשאר לפליטה

רש"י: ... התקין עצמו לשלשה דברים, לדורון לתפלה ולמלחמה...למלחמה: "והיה המחנה הנשאר לפליטה".

קשה שמפסוק זה לא רואים תכנית למלחמה אלא תכנית נסיגה?

יש ליישב זאת על פי הכתוב בספר הישר שיעקב אבינו מינה שני מפקדים על שני המחנות שלו והם דמשק בן אליעזר ואלינוס בן אליעזר וי"ל שהם בניו של אליעזר עבד אברהם שהיה הלוחם שנלחם עם אברהם נגד ארבעת המלכים ואלו הם בניו, ממילא מובן שעם מפקדים כאלה על המחנות שלו זו תכנית מלחמה לכל דבר.

פרק ל"ג פסוק י"ז

ולמקנהו עשה סכת על כן קרא שם המקום סכות

רבים שואלים מדוע קרא יעקב אבינו את שם המקום על שם סוג המגורים של בהמותיו, שהם פחות חשובים, ולא על שם מגוריו שלו עם משפחתו?

י"ל שרש"י מנע קושיא זו שהרי הסביר [בדיבור המתחיל ויבן לו בית, על פי הגמרא במגילה יז.] שיעקב אבינו גר שם י"ח חודשים, ובחורף בנה לו בית, אך בשני הקיצים שגר שם, היו גרים בסוכה, ולכן נקרא המקום סכות, בגלל מגורי יעקב ומשפחתו בסכות, וכך יש לפרש את הפסוק, "ויבן לו בית" בשביל החורף, וסכות לקיץ, "על כן קרא שם המקום סכות" לשון רבים על שם שתי הסכות שגר בהם יעקב רוב זמנו שם.

ויש להוסיף ראייה להסברו של רש"י מהפסוק עצמו שכתוב את המילה סכות מלא [עם וו אחרי הכ"ף], כיון שהיו אלו סוכות ממש לבני אדם, ולא על שם הסכת למקנה, שהם דלים יותר ולכן כתובים בפסוק בכתיב חסר.

עוד י"ל שיעקב אבינו העדיף לקרוא למקום סכות על שם הסוכות של המקנה, ולא על שם ביתו שבנה [לפי התרגום יונתן בן עוזיאל בנה בית המדרש], כיון שהיו הרבה מאוד סוכות על שטח גדול, ודבר זה עשה רושם גדול באותו איזור, שהרי היה עשיר גדול שנאמר [לג, יח] "ויבא יעקב שלם" אומר רש"י שלם בממונו שלא חסר כלום מכל אותו דורון, והוא נס גדול שבהתחלה הלך עם כמעט כלום, וכמו שנאמר "כי במקלי עברתי את הירדן הזה", ועתה כל המקום מלא עם סוכות, וכמה צאן היה לו? במדרש רבה [ויצא ע"ג י"א] מובא "רבי אבא בר כהנא אמר מאה ותרתי רבוון [ריבוא] שבעה אלפים מאתן עדרין הוו ליה לאבינו יעקב, רבי לוי אמר ששים רבוא כלבים, רבנן אמרי מאה ועשרין רבוא, ולא פליגי מאן דאמר ששים רבוא, לכל עדר ועדר חד כלב, מאן דאמר מאה ועשרים רבוא, לכל עדר תרין כלבין". [עיין בסידור שערי שמים להיעב"ץ (מוסך שבת) שחידש על פי הגמרא (שבת קיט.) שעשירים שבשאר ארצות אינן זוכין לעשירות אלא בשביל כבוד השבת בלבד, שיעקב אבינו זכה לעושר משום שהיה רגיל לכבד את השבת].

ולפי זה י"ל שבתחילה כשבנה הסוכות לבהמות היה זה בבחינת "סכת" חסר כתיב, ללא חשיבות, אך לאחר שהתמלא כל האיזור בסוכות, נהיה רושם גדול במקום, שראו אדם שהיה חסר כל ועקב בטחונו בה' כעת הוא עשיר גדול שכל האיזור מלא בסוכות של הבהמות, וכעת הוא קרוי סכות, "על כן קרא שם המקום סכות" בכתיב מלא, בגלל חשיבות הדבר.

פרק ל"ג פסוק י"ח

ויבא יעקב שלם

רש"י: שלם בגופו, שנתרפא מצלעתו, שלם בממונו, שלא חסר כלום מכל אותו דורון, שלם בתורתו, שלא שכח תלמודו בבית לבן. [שבת לג:].

פירוש: בגופו: משמע שכעת נתרפא לגמרי, וכשעלה השמש לאחר ההיאבקות עם המלאך, אז התחילה רפואתו ונשלם כעת. [יש מפרשים שכתבו שהשמש ריפאה את יעקב אבינו לגמרי, לפי זה צ"ל ששלם בגופו אצילנו מדובר על דברים אחרים שקרו לו בעבר].

בממונו: קשה, הרי היה עשיר גדול, ומה איכפת לי אם נתן מתנה ועדיין חסר לו קצת.

גם כאן רואים את הענין שצדיקים ממונם חביב עליהם יותר מגופם, כמו שהרחבנו בדבר בכמה מקומות, שהצדיק חי לפי חשבון ולפי התורה, [ובלשון הגמרא סוטה (יב.) "לפי שאין פושטין ידם בגזל"], ואם הקב"ה נתן לצדיק ממון זה, ויכול לעשות בזה מצוות, כגון צדקה וחסד, לא יזרוק אותו לשוא אפילו שיש לו הרבה, וכמו שנאמר "ויותר יעקב לבדו" - שחזר על פכים קטנים, מכיון שצדיקים חביב עליהן ממון יותר מגופן [חולין צא:], וכבר הבאנו [במאמר הקודם] על הנאמר לעיל בפסוק י"ד "ולמקנהו עשה סכת על כן קרא שם המקום סכות", שהוא נס גדול שבהתחלה הלך עם כמעט כלום, וכמו שנאמר "כי במקלי עברתי את הירדן הזה", ועתה מפני עשירותו כל המקום מלא עם סוכות, ואם תרצה לדעת כמה עשיר היה? כמה צאן היה לו? אומרים חז"ל שש מאות אלף עדרי צאן, וכך מובא במדרש רבה [ויצא ע"ג י"א] "רבי אבא בר כהנא אמר מאה ותרתי רבוון שבעה אלפים מאתן עדרין הוו ליה לאבינו יעקב, רבי לוי אמר ששים רבוא כלבים, רבנן אמרי מאה ועשרין רבוא, ולא פליגי מאן דאמר ששים רבוא, לכל עדר ועדר חד כלב, מאן דאמר מאה ועשרים רבוא, לכל עדר תרין כלבין".

בתורתו: שלא שכח תלמודו בבית לבן, פירוש התלמוד שלמד ארבע עשרה שנה בישיבת שם ועבר, בדרך ללבן, ולא שכח תורה זו, הגם שהיה בבית לבן. [כי היא תורה שלמדתי באף, כמו שאמר שלמה המלך (קהלת ב, ט) "אף חכמתי עמדה לי", וכתוב בילקוט, אמר רבי חנינא בר פפא תורה שלמדתי באף נתקיימה לי, אמר ר' אחא כל התורה שלמדתי במסטורין (מל" מסתור) היא עמדה לי].

מתוך הספר רשימות בפרשת השבוע לרב הופנר

הערות והארות על הכתוב כאן יתקבלו ברצון במייל שכתובתו haseforim@gmail.com